

УДК 351.82:640.41(477)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Омельчак К.О.

асистент
Класичний приватний університет

Annotation

Modern problems of the hotel business development are determined in the article. The problems that hinder the development of hotel business in the country and that could be resolved through effective government support are determined and analyzed.

Анотація

У статті визначено основні проблеми розвитку готельного господарства. Виявлено та проаналізовано ті проблеми, які перешкоджають розвитку готельного бізнесу в країні і які можна було б розв'язати за допомогою ефективної державної підтримки.

Ключові слова

Готельне господарство, ефективна державна підтримка, туристичні потоки, готельний бізнес, туристи, туристична інфраструктура.

I. Вступ

Основною складовою в структурі туризму є готельне господарство, що являє собою матеріально-технічну базу галузі, найбільшою мірою впливає на рівень туристичного сервісу та формування туристичної інфраструктури, а також визначає вид, особливості і якість туристичного продукту. Готельне господарство – це складне багатфункціональне господарство, до якого у більшості випадків входить значна кількість підрозділів, що є основними для суміжних сфер діяльності. Це пов'язано з тим, що за своїм призначенням, крім основної послуги – надання ночівлі, готельне господарство пропонує значну кількість додаткових послуг.

Аналізуючи стан вітчизняного ринку готельних послуг, необхідно зазначити, що на сьогодні Україна займає одне з останніх місць у списку європейських країн за кількістю готелів. У нашій країні на тисячу жителів припадає в середньому два готельні номери, тоді як у Європі цей показник становить не менше 14–18. Розвиток готельного господарства нині уповільнюється рядом негативних факторів, до яких належать: нерозробленість нормативно-правової бази; відсутність легітимної стратегії розвитку галузі; економічна та політична нестабільність у країні; обмеженість інвестиційних ресурсів;

непрозорість процедур відведення землі під будівництво об'єкта, ускладненість процесу узгодження проектів у нашій країні, що триває від півтора до двох років, тоді як у Європі це займає не більше двох місяців; недосконалість реклами українських туристичних центрів та, відповідно, готелів за кордоном тощо [4].

Сучасний стан господарювання вітчизняних підприємств готельного господарства характеризується нестійкими тенденціями розвитку, що в основному зумовлюється сезонними коливаннями попиту і неможливістю створення запасів специфічного продукту – готельної послуги, зростанням цін на послуги та недостатнім рівнем якості обслуговування при невисокій еластичності попиту за ціною, організаційним консерватизмом процесу управління. Останніми роками завантаження підприємств готельного господарства України не перевищувало 25% пропускну здатності; питома вага збиткових підприємств у загальній кількості готельних підприємств становила близько 30%, майже 80% потребують модернізації, автоматизації та комп'ютеризації. Ситуація також ускладнюється нестабільністю зовнішнього середовища, неузгодженістю процесів, які відбуваються всередині підприємств, не адекватним ринковим вимогам управлінням господарською діяльністю.

Водночас готельний бізнес – один із найперспективніших напрямів бізнесу в Україні, який успішно розвивається. Особливістю цього бізнесу є орієнтація на європейські сервісні стандарти і стрімкий перехід до них. І як кожний бізнес, готельний бізнес прагне до збільшення доходу й шукає інструменти та ефективні шляхи для досягнення бажаного фінансового результату. Інфраструктура готельного ринку України сьогодні не задовольняє попит на готельні послуги ні за кількістю, ні за якістю, матеріально-технічна база значної частини готелів є фізично та морально застарілою і не відповідає міжнародним стандартам.

II. Постановка завдання

Мета статті – виявити та проаналізувати ті проблеми, які перешкоджають розвитку готельного бізнесу в регіоні і які можна було

б розв'язати за допомогою ефективної державної підтримки.

III. Результати

Проведений аналіз вітчизняної і зарубіжної наукової літератури виявив неповноту висвітлення, а в деяких випадках практично повну відсутність теоретичних розробок і практичних досліджень з питань управління готельним господарством. Більшість науковців, зокрема, Р.А. Браймер, В.С. Бугаєнко, Д.К. Ісмаєв, Т.Л. Коган, А.В. Наследніков, В.М. Новіков, В.С. Семенов, В.А. Квартальнов, Л.Ф. Ходорков, якщо і приділяють увагу проблемам розвитку готельного господарства, то тільки як одній із складових туризму, тобто досить скорочено і неповно. Крім того, значно ускладнює проведення аналізу існуюча недосконала статистика з туризму та готельного господарства України. Все це свідчить про недостатню увагу як з боку держави, так і науковців і спеціалістів до теоретичних та практичних проблем розвитку готельного господарства. Все вищевикладене потребує науково обґрунтованого і комплексного розгляду проблем управління готельним господарством як складової сфери послуг з урахуванням особливостей, що йому властиві [1, с. 156].

Привабливість для українських та іноземних туристів забезпечується багатим історико-культурним та природно-ресурсним потенціалом, вдалим географічним розташуванням. Але туристичні потоки значною мірою стримуються нерозвиненістю туристичної інфраструктури, передусім незадовільним станом її найважливішого елементу – готельного господарства. До основних перешкод розвитку вітчизняного готельного господарства доцільно віднести:

- недостатня кількість кваліфікованих фахівців у галузі готельного господарства;
- низький рівень інформатизації;
- відсутність готелів міжнародного класу та незначні обсяги інвестування у будівництво нових готелів;
- низький рівень конкуренції на готельному ринку внаслідок відсутності корпоративних стандартів управління якістю готельних послуг;
- існування обмежень у наданні готельних послуг;
- високий рівень оподаткування.

Недостатня кількість кваліфікованих фахівців у галузі готельного господарства. Служба прийому та розміщення є однією з важливих складових організаційної структури будь-якого готелю. Від її професійної роботи залежить успіх серед клієнтів, імідж, заповнюваність готелю, прибуток тощо. На жаль, на сьогодні немає досить кваліфікованих спеціалістів, що могли б забезпечити ефективність готельних послуг на належно-

му рівні [3]. Для вирішення цієї проблеми пропонується створити при ВНЗ, які готують фахівців у галузі готельного бізнесу, систему підвищення кваліфікації кадрів готельної індустрії; також необхідно залучати іноземних фахівців для навчання наших працівників готельного бізнесу.

Низький рівень інформатизації. На сьогодні практика використання електронних та автоматизованих систем бронювання готельних номерів та новітніх технологій у процесі здійснення обслуговування в готелях та інших закладах розміщення дуже обмежена, немає чіткої системи вдосконалення рівня інформатизації. Для покращання сучасного стану інформатизації в галузі необхідно: запровадити частку коштів від готельного збору на інформаційно-рекламне забезпечення туристично-готельної діяльності; відкрити, підтримувати та постійно оновлювати туристичні сторінки в Інтернеті [1, с. 240].

Відсутність готелів міжнародного класу та незначні обсяги інвестування у будівництво нових готелів. Більшість готелів не відповідає нормам розташування іноземних туристів. Відсутні 4- та 5-зіркові готелі. Будівництво готелів, що масово розпочалося у 1992–1995 рр., практично припинено.

Індустрія туризму є однією з небагатьох галузей нашої економіки, в яку можна за короткий час залучити іноземний капітал. Термін будівництва туристичних об'єктів іноземними фірмами становить 1–2 роки, а окупність готелів міжнародного класу – 3–5 років. Але на сьогодні важко розраховувати на великий приплив іноземного капіталу, зважаючи на те, що західних інвесторів стримує економічна нестабільність у нашій країні, відсутність правових гарантій. Ми пропонуємо можливі шляхи розв'язання проблеми низького рівня капіталовкладень у розвиток готельного господарства:

- звільнення новостворюваних готелів від сплати гарантійних зобов'язань протягом трьох років з початку експлуатації, запровадження пільгових ставок сплати податку на прибуток на цей період;
- при будівництві надання переваги невеликим туроб'єктам – 40–50 місць – вони швидше реагують на вимоги клієнтів та економічно рентабельніші;
- створення спільних підприємств. Одним із варіантів участі української сторони є вартість відводу земельних ділянок під будову і природних ресурсів, які будуть використовуватись у процесі експлуатації об'єкта;
- укладання франчайзингових угод та контрактів на управління. Цей підхід передбачає таку схему: держава володіє землею, приватизований державний готель або готельна компанія володіє майном, а іноземна компанія інвестує

гроші на реконструкцію чи відновлення готелю, в подальшому повертаючи їх за рахунок частки у прибутку.

Низький рівень конкуренції на готельному ринку внаслідок відсутності корпоративних стандартів управління якістю готельних послуг. Український готельний ринок характеризується незадоволеним попитом та обмеженою пропозицією як зі сторони іноземних готельних мереж, так і зі сторони українських готельєрів. На сьогодні в Україні існує лише один національний мережевий готельний оператор – Premier-Hotels, до складу якого входять сім готелів. Він являє собою об'єднання різних за концепцією та набором послуг готелів у великих ділових і туристичних центрах України. За рахунок специфіки кожного окремого готелю мережі не доводиться вирішувати проблеми, пов'язані з уніфікованістю продукту, водночас об'єднання готелів у національну мережу дає змогу подвоїти конкурентну перевагу, пов'язану з позиціонуванням на ринку та впізнаванням бренду, також усі готелі користуються перевагами єдиної системи бронювання. Проте в Україні відсутні великі національні готельні мережі нижчої категорії зі спільними корпоративними стандартами управління, які могли б гідно конкурувати з всесвітньо відомими готельними мережами. Зокрема, в Україні активізувалося зростання інвестицій у розвиток готельної сфери з боку іноземних готельних операторів. На сьогодні на український ринок вийшли і планують вийти такі міжнародні бренди, як: Radisson, Inter-Continental, Hyatt International, Hilton, Sheraton Hotels & Resorts, Marriott International, Accor Group, Magic Life, Rixos, Kempinski Hotels & Resorts, Continent Hotels & Resort, Park Inn, Orbis, Rival Hotels, Comfort Green Hotels Holiday Inn та ін. [6, с. 66].

Існування обмежень у наданні готельних послуг. Правила користування готелями та надання готельних послуг в Україні, затверджені наказом Держжитлокомунгоспу та Держкомтуризму України від 10.09.1996 р. № 77/44, містять ряд обмежень у наданні готельних послуг, які стримують розвиток готелів:

- обмеження максимального терміну проживання в готелі до 45 діб;
- обов'язковість пред'явлення паспорта (відсутність паспорта в людини є однією з причин звернення потенційного клієнта до послуг приватного сектора, на чому втрачає як готель, так і бюджет через скорочення податкових надходжень від надання готельних послуг);
- жорстка регламентація порядку та оплати бронювання номерів і порядку оформлення проживання в готелі.

Вважаємо, що суб'єкти готельного бізнесу повинні мати більше самостійності у здійсненні підприємницької діяльності, а встановлення порядку поселення та здійснення бронювання має бути прерогативою кожного готелю.

Високий рівень оподаткування. Найбільш суттєвою перешкодою на шляху розвитку готельного бізнесу є значний податковий тиск: різні види податків забирають 70–85% прибутків готелів. Оподаткування туристів використовується державою з тим, щоб перерозподілити витрати від туризму, які припадають на місцеве населення, що забезпечує комфортні умови та належне обслуговування гостей, а також щоб збільшити дохідну частину бюджету. Однак впровадження податків не завжди може бути сприятливим для держави, оскільки стягнення податків, у свою чергу, знижує попит на туристичні послуги, а отже, і доходи. Так, готельний збір змушує власників готелів піднімати ціни на проживання, що призводить до зниження попиту на готельні послуги і доходів тих самих готелів.

IV. Висновки

Досліджуючи сучасний стан розвитку туризму у світі, незаперечним визнають той факт, що в багатьох країнах світу індустрія туризму давно сформувалась і стабільно розвивається, маючи матеріальну базу і забезпечуючи роботою мільйони людей, що безперечно позитивно впливає на економіку окремої держави.

Але на тлі стрімкого зростання обсягу турпослуг, в умовах як ніколи раніше жорсткої конкуренції на світовому туристичному ринку особливої актуальності та значення набувають питання професійного та інноваційного підходу до вирішення багатьох проблем, зокрема, підготовки й перепідготовки фахівців індустрії туризму, налагодження ефективної роботи механізму взаємодії центральних, регіональних та місцевих органів влади і суб'єктів туристичної діяльності, створення сприятливого правового поля для забезпечення стабільного розвитку туристичного бізнесу.

За умови усунення вищевказаних перешкод розвитку готельного бізнесу, готелі могли б підвищити якість готельних послуг, збільшити обсяги їх надання, що дало б поштовх формуванню розвинутого ринку туристичних послуг у регіоні.

Література

1. Агафонова Л.Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.Г. Агафонова, О.С. Агафонова. – К. : Знання України, 2002. – 352 с.

2. Борисова Ю.Н. Менеджмент готельного и ресторанного бизнеса / Ю.Н. Борисова, Н.И. Таранин. – М. : РМАТ, 1997.
3. Бойко М.Г. Організація готельного господарства : підручник / М.Г. Бойко, Л.М. Гопкало. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 448 с.
4. Гладуняк Ю.В. Державне регулювання розвитку готельного господарства: проблеми та перспективи / Ю.В. Гладуняк // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2009. – № 3.
5. Княжанський В. Микола Євдокіменко: готелям потрібні справжні фахівці / В. Княжанський // День. – 2007. – № 222. – С. 3.
6. Свиридова Н.Д. Готельна індустрія України : навч. посіб. / Н.Д. Свиридова. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 132 с.
7. Яновский А. Выездной туризм: нереализованные возможности / А. Яновский // Бизнес-Информ. – 1997. – № 11.

УДК 325.456

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Омельчак Т.О.

викладач Класичного приватного університету

Annotation

In the article foreign experience of the state adjusting of natural monopolies is explored and directions of its using in the Ukraine are certain. Positive and negative experience is selected, that allows to avoid negative consequences and to reach the purpose in the earliest possible time.

Анотація

У статті досліджено зарубіжний досвід державного регулювання природних монополій і визначено напрями його використання в Україні. Виділено позитивний та негативний досвід, що дає змогу уникнути негативних наслідків та досягти поставленої мети у найкоротші строки.

Ключові слова

Монопольна влада, природні монополії, антимонопольне законодавство, ринок електроенергетики, конкурентна боротьба, національна економіка.

I. Вступ

У зв'язку із бурхливим процесом виникнення і розвитку монополій і завзятим використанням ними монопольної влади виникло антимонопольне законодавство. Якщо ще у XIX ст. для врегулювання монопольних випадків використовувались окремі норми господарського права або й окремі пункти у статтях про господарську відповідальність, то наприкінці XIX ст., а саме у 1890 р. у США був прийнятий перший антимонопольний закон – Закон Шермана. Із цього часу і почався розвиток антимонопольного законодавства у багатьох країнах світу.

Поняття “природні монополії” вперше згадується в працях Дж.С. Мілля у зв'язку з функціонуванням організацій водо- і газопо-

стачання, доріг, каналів і залізниць [10, с. 362]. Кажучи про них, він вважав прийнятною практику відсутності конкуренції виробників. Природність монополізму розглядалася таким чином, що конкуренція у ряді галузей була б абсурдом, абсолютно руйнівною, а ресурси конкурентів були б витрачені абсолютно даремно.

В Україні, на відміну від інших країн, виникли “соціалістичні” монополії ще за часів СРСР, тому антимонопольне законодавство України має свої особливості. Свій розвиток воно почало із прийняттям Закону України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” від 18.02.1992 р., в якому викладено суть і основні принципи антимонопольного регулювання [7]. Цей Закон, а також Закон України “Про Антимонопольний комітет України” визначають правовий статус Антимонопольного комітету України як спеціального органу, який забезпечує контроль за дотриманням антимонопольного законодавства [7; 8].

II. Постановка завдання

Мета статті – проаналізувати зарубіжний досвід державного регулювання природних монополій, визначити напрями його використання в Україні.

III. Результати

Дослідженням проблеми державного регулювання природних монополій займалися такі відомі зарубіжні спеціалісти, як Г. Демзец, П. Клейндофер, Г. Комнс, М. Крю, Д. Ордовер, Р. Піттман, Д. Сапінгтон, Дж. Стіглер, Е. Фолдвері, Т. Хазлет, Е. Чедвік та ін. Вони розробили підходи до державного регулювання природних монополій,